

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Tweede Kapittel. Wat Hoedanigheeden de Aarde van een Thuin moet
hebben omze goed te noemen

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

om de nabyheid en gebuurschap van de goede en kwaade Aarde : waarom men dikwils bevind, dat aan de eene zyde van de Tuyn of Hoffsteede, de Boomen wel, en aan de andere kant niet wel willen wassen of draagen. Zoo dat gelyk we ten opzigt van d' Aard-vrugten in elke Landstreek zeggen dat 'er zeer goede Aarde is, dat is, ongemeen Vrugtbaar; zo hebben we ook reeden om van die zelve Aard-vrugten of Landstreek te zeggen, dat 'er heel ondeugende Aarde is, dat is, zeer onvrugtbaare; dat ondertcheid moogelyk uit de hoedanigheeden ontstaande die van binnen in den grond leggende, om dat men ze niet alleen aan de Zon kan toeschryven, dieze alle op d'eigenste wyze beschynd; maar het kan ook elders van daan koomen, gelyk we hier na nog meer zullen betoogen; Echter onzen Tuyn moet noodzaakelyk goede Aarde hebben; laat ons nu zien wat de vereischte gesteltenis van deeze Aarde zy, om onzen Tuyn wel te doen beslaagen, en vrugtbaar te zyn.

T W E E D E K A P I T T E L.

Wat Hoedanigheeden de Aarde van een Tuyn moet hebben om ze goed te noemen.

Heel veel vald 'er te zeggen ten opzigt van de Aarde daar men noodzaakelyk kennis van hebben moet, ik zal, zonder iets voorby te gaan van het geene my bewuft mogt zyn, van elk in het byzonder spreken.

Maar gelyk we voor vast gesteld hebben, dat d'eerste en weezendlykste zaak die men voor een Fruit en Moes-tuyn bedenken kan, is, dat 'er een bekwaame Aarde zy, zo moet men aanstonds te werk gaan om te beduiden wat eene goede Aarde is, en derhalven zeg ik dat 'er veelerhande zaaken moeten t' zaamen vloeyen.

Voor eerst, dat het geene zy voortbrengt weelig en overvloedig is.

Ten tweeden, dat die Aarde zig ligtelyk van zelf hersteld als zy eenige tyd braak legt, of op nieuw weeder wat gemest werd, wanneer ze bedorven is geworden.

Ten derden, dat ze geenerley kwaade sijnak of reuk heeft.

Ten

Ten vierden, dat ze ten minste een, twee of drie voet diep is.

Ten vyfden, dat ze ligtvoerig zy, of ten minsten, niet zo styf, als de katte-kley, om; naamelyk met gemak te bearbeiten, en zonder Steenen.

Ten zesden, dat ze niet te droog nog al te vogtig zy.

Deeze zes grond-reegels zal ik in zes byzondere afdeelingen een weinig wydloopiger verhandelen, eer ik overgaa tot andere noodwendigheden die by eenen volslaagen Fruit-hoff behooren.

E E R S T E A F D E E L I N G.

Van 't Eerste Teeken eener Goede Aarde.

My dunkt om te moogen zeggen dat eene grond of Aarde in der daad goed is, en zy voornaamelyk hier in geleege leid, als men ze uit haar zelve Vrugten ziet voortbrengen die zeer fris en talryk zyn, zonder dat ze schier nooit schynd uitgemergeld te wezen; en ook als 'er de Planten oogschynelyk weelig uit opschieten, breed van blad, dik, en kragtig voortgezet enz. Wanneer 'er de Boomen dan in weinig Jaaren groot werden, schoon en gaaf zyn van Takken, groen van Blaaden, en stant-houdende tot aan den guuren Winter toe; dat ook haare schors mooy is, leevend, blinkende, enz. maar niet met veel Most omzet; Na zulke blyken vald'er geen twyffel aan, of d'Aarde is goed.

T W E E D E A F D E E L I N G.

Van het Tweede Teeken eener Goede Aarde.

Daar en booven moet de natuur die in deeze Aarde leid, ligt herstellen het geen 'er haarenthalven door eenig ongewoon toeval in bedorven was, naamelyk uit haar streek gezet zynde door eene overgroote hitte, koude, droogte, reegen; door het lang voedzel te geeven aan eenige uitheemsche Planten enz. zoodaanig, dat ze of de zelve te veel Jaaren aan een, zeekerlyk wederom verkomt en haar voorige deugzaamheid krygt, als men ze maar stil of braak

laat leggen; en weder wat Mest, om zo haar Zout en vetzigheit op nieuw te verkrygen: en, dan zo over te laten aan haar zelve, en op 't goed vertrouwen dat men te vooren daar van gehad en ondervonden heeft in voorige Jaaren: waar uit blykt, dat de toevallen die haar hinderlyk waaren in 'er gewoonelyke vrugtbaarheid, beginnen op te houden; haar goede natuur, en voornamelyk haar gelukkige gestalte zyn daar naar allen schyn de oorzaak van; en dat gaat zo zeker; ten opzigt van deeze gelegenheid, dat zulk een Aarde, die op zo een plaats puik goed is geweest, wel haast ophoud van het zo te blyven; maar in 't korte herstelt werd, als men ze op een ander brengt, daar ze 't geluk treft van eene voordeeligere gelegenheid; waarom ook zulk een Aarde die hier, gelyk booven is aangetoond, genoegzaam onvrugtbaar was, daar wel en weelig zal werden, indien 'er de gelegenheid beeter is.

Daar komt het myns oordeels van daan, dat d'Aarde die men vervoerde Aarde noemd, hoe goed zy ook was, ter plaats daar men die uitzogt, ondertusschen om eigentlyk te spreken maar eene voorbygaande deugd heeft, en dus haar gewoone deugd wel haast verliest, indien ze geen gelegenheid verkrygd die haar eigen is; is en daarom men moet 'er ongemeene hulpmiddelen bybrengen, om ze in zulken goeden staat te houden van nuttigheid te geeven.

Men moet dan vooreene vaste grondreegel hebben, dat men niet zeggen kan dat eene Aarde goed is, zo ze geen teekens geeft van overvloedige Vrugtbaarheid door het geene zy natuurlyk op haar eigen plaats voorbrengt, en niet bekwaam is uit haar zelve om zig te herstellen; daarom moet men noodzakelyk zulken slag van Aarde in zyne Tuinen hebben, en niet uitwagten om eene natuurlyke onvrugtbaarheid met noodelooze kosten, en kragt van toemaaken en Mesten volkoomen te verbeteren; dat inzonderheid verstaan moet werden ten opzigt van de Fruiten; echter kan men met andere Mest, als voor deezen is gebruikt, veel toebrengen; byvoorbeeld in koude en natte gronden, Paarde- en Schaapen Mest; op ligte en drooge gronden, Koe-mest te brengen; zo ziet men dat Moeskruiden veel Mest en vogt hebbende, en eene meenigte van onvermoeide Tuin-lieden zo de Aarde verbeeterende, genoeg en schoon doen voor den dag koomen, op een grond die maar tusschen beide goed is; maar hier loopt te veel kosten op, om de groeizaamheid

NE
heid te krygen
moete en o

D
Van

Daar en bo
waarlyk
smaak en schi
doen aan o
(hoewel and
voor 't oog
om dat de Fr
betreft werden
mes ze noorma

Het voorbee
gen naar haare
heid, om dat
niet als uit het
daar deeze w
smaak en bo
vult behoud
d'haare m
ter weeten,
tig zynde
kwaade.

Dat's de
om den gro
ders vrygtb
is niemand
van deeze A
het waater
te oordeele
langer in e
maar (let w

heid te krygen , en het regte vermaak van den Tuin leid in zo veel moeite en onkosten niet geleegen.

DERDE AFDEELING.

Van het Derde Teeken eener Goede Aarde.

Daar en boven dunkt my onder verbetering om eene Aarde waarlyk goed te noemen, dat ze zonder eenige reuk en zonder smaak en schimmelagtigheid moeten weezen; zeeker het moet kwaad doen aan onze Vruchten dat ze Kinderen werden van eene Aarde, (hoewel anders uitstekende vrugtbaar, en by gevolg groot en schoon voor 't oog te zyn,) zo die Aarde eenigzints van kwaade reuk is, om dat de Fruiten en Pluk-vruchten daar onfeilbaar meê bezet en besmet werden, en derhalven de deugd niet kunnen hebben, daar men ze noornaamelyk om waardeeren moet.

Het voorbeeld der Wynen in andere Landen, die de smaak krygen naar haaren grond, is een overtuigend bewys van deeze waarheid, om dat zeekerlyk het Sap, dat door de wortels bereid is, niet als uit het waater geformeerd werd, dat in de Aarde zynde, daar deeze wortels haar werking doen moeten, noodzaakelyk de smaak en hoedanigheeden van deze Aarde heeft ingezoogen, en die vast behoud in haar verandering als hy tot Sap werd.

d'Aarde moet waarlyk om goed te zyn, even eens als goed waater weezen, dat is dat ze nog scherp, nog laf, nog geil-zoetagtig zynde, nergens naar smaaken moet, nog ten goede nog ten kwaade.

Dat's de eerste en voornaamste aanmerking die men doen moet, om den grond van een Tuin te verkiezen en te bepaalen, alsse wyders vrygtbaar gelykt; en die aanmerking vald niet moeyelyk, daar is niemand die ze niet doen en kan, 't zy met simpelyk een hand vol van deeze Aarde te ruiken, om van de reuk te oordeelen, of door het waater te proeven daar ze meê doorweekt is, om van 'er smaak te oordeelen; by voorbeeld, men laat daar van vyf of zes uren of langer in een glas wat staan weeken, en dan door een schoone doek, maar (let wel,) die na geen Seep of ergens anders na rickt, afge-
goo-

gooten zynde, om alle vermoeden van vuiligheid en onziendelykheid weg te neemen, zo proefd men ze; en uit de goede of kwaade smaak, van stank, schimmelagtigheid en scherpeheid, of van aangenaamheid en zoetigheid die men daar inbevind, zal men oordeelen of d' Aarde bekwaam is of niet, om goede Vruchten voor te brengen; om dan een besluit te maaken van zyn Tuin daar aan te leggen, of niet; zo kan men nooit te keurlyk zyn, nog te naauw op dit stuk, van een goede smaak voor vies vallen. Echter moet men straks uit de Muffe reuk der Aarde niet oordeelen, dat ze geheel niet en deugd, te meer als ze dat jaar niet is omgespit geweest; maar dikwils dat jaar omgesmeeten, en echter dan muf blyft.

Met Pluk-vruchten luisterd het zo naauw niet, die meerendeels door het kookken kwyt geraaken dat ze onaangenaams mogten by haar hebben, of door by-mengselen van zuiker of kruid enz. veranderen, ja verbeteren.

VIERDE AFDEELING.

Vierde Teeken van eene Goede Aarde.

Hoewel het schynd dat men om zekerlyk te oordeelen of een grond goed is, niet anders te doen heeft als te zien dat alles wat ze voortbrengt tierig en weelig wil groeyen, dat ze onvermoeyelyk aanfokt, en dat 'er d' Aarde van geen kwaade smaak is; zo moet echter de kennis van onzen Liefhebber, die een Tuin zoekt aan te leggen, nog al verder loopen; daarom is het noodig dat de diepte van dien grond gepeild werd, hy moet zyne ingewanden doorsnuffelen, en onderzoeken of 'er ten minste nog een, twee of drie voet Aarde zit zo goed als den boovengrond. En daarom is boven al aangetoond, dat onder de booven-Aarde dikwils harde schillen of katte-kley zit: Waarom ook in zulke gronden, de Boomen in 't begin dikwyls wel en sterk wassen, maar kort daar na in 't wassen stuiten, haar toppen sterven, en zullen naauwlyks meer Vruchten voortbrengen, gelyk in deeze Landen veeltids is gezien.

De Boomen die men hier planten zal, zyn moeyelyker om op te kwecken als d' andere, die de natuur daar uit 'er zelve heeft voortgebracht.

bragt; zy zullen ook zo niet opneemen, indien ze, om zo te spreken, niet verzeekerd zyn van voorraad van Leevensmiddelen te vinden voor het toekomende; en deeze voorraad bestaat in twee of drie voet goede Aarde; daar beneevens; gelyk men de Aarde gedurig nieuwe dingen komt te vergen, waar door ze eindelyk vermoeid, traag en schraal in 'er Vrugt-draagen werd; zo moet men daar altemets eenige verandering in maaken; de voornaamste en gemaklykste van allen is, dat men d' Aarde in de Lugt brenge die in den grond bedolven lag, d' onderste wat booven brengt, daar ze geen weerwerk vindende, haar natuurlyke vrugtbaarheid bewaare, en wagte, dat men haar op den toets zette wat ze doen kan; daarom men ook alle jaaren de zelve gemeenlyk om-spit, om-ploegt, enz. dat 's te zeggen dat men ze in de Zon leid, en wat geeft om aan te kweeken; met die omkeering raakt de boovenste Aarde onder, in de plaats der geene die opgegraven werd, om daar op haare beurt in zodanig een rust te blyven leggen die bekwaam is, om ze binnen eenige Jaaren volkoomen te herstellen, en in staat te brengen van zo wel te zyn als voor deezen, waarom anders meent men, dat de Warmoefiers hier te Land alle jaar niet alleen eens en andermaal om spitten, maar het eene jaar Groote- of Roomse-Boonen, dan Kool; het andere jaar Artichokken, dan weeder Salaa en Wortelen teelen: anders nergens om, als om dat 't Land altyd vers, goet en vrugtbaar zoude blyven; endoor een en het zelve zoude t'eenemaal uitgeteeld werden; zo ook den Land-man, dan eens Tarw, dan Rogge, dan Gerst, dan Paarde-boonen zaaid: Bykans om zo te spreken gelyk met zulke Beeften, die hoe vermoeid van daagelyken arbeid, 's morgens met de zelve lust weêr te werk tyen; mits dat ze 's nagts hebben uitgerust en goed voeder gehad hebben.

't Is niet genoeg dat meneen, twee of drie voet diepte van goede Aarde noodzaakelyk heeft vast-gesteld voor de Boomen; maar daar leid ook aangeleegen wat 'er noodig zy voor Pluk-vruchten met lange wortelen, als Artichokken, Bietkrooten, Slangen-kruid, Pinsternaaken, Roode en Geele Peen, enz. myns oordeels moet men voor die alle ook volslaagen twee of drie voet Aarde hebben; d' andere Planten, als Salaade, de Groente, Kool enz. hebben aan een voet genoeg, op het minste; maar de Liefhebbers, die in het eene en het ander geval, het zy van Boomen, 't zy van groove bo-

D

ven

ghheid en vromen
n uit de goede d
scherphod, vrom
evind, zal men
le Vruchten voor
Tun daar wat
zyn, nog te ma
len. Echter moet
oordeelen, dat ze ge
omgeeft gewoone
n niet blyft.
niet, die meeren
ingenams mogel
of kruid enz. van

Aarde.

te oordeelen of
als te zien dat
dat ze otr
daade smak is;
die een Tun
is het noodig
moet zyne ingew
alte nog een, t
ond. En daarom
de dikwils hard
gronden, de Bo
maar kort daar m
zullen nauwlyk
den veeltyds is ge
moeyelyker om
'er zelve heeft voo
bij

ven Pluk-vrugten zig met minder diepte willen behelpen als is aangewezen, die vinden zig zeekerlyk zeer bedroogen: enz. en zyn te beklaagen, of liever te berispen; zy zyn onderworpen het krygen van veel geele blaaderen en kwynende Boomen, jaa een gedeelte daar van te zien uitgaan, en dus genoodzaakt om nieuwe onkosten te beginnen en andere te planten, ten tyde dat ze na vyf of zes Jaaren wagtens behoorden voordeel uit haar Plantagien te haalen; kortom, zy hebben voor 't minste maar Fruiten en Pluk-vrugten die klein vallen, slegte soorten, mis-gewassen, enz. Zulke ongevallen verdienen de opmerking wel, die ik elk aanpnyzen, om eene Aarde uit te kiezen van genoegzaame deugd en diepte

V Y F D E A F D E E L I N G.

Het Vyfde Teeken van een Goede Aarde.

De natuurlyke en geduurige vrugtbaarheid van d' Aarde, haare smaak, reuken diepte enz. als vier voorwaarden die men niet voorby kan, nu op 'er voeten gezet te hebben, zo dunkt my, als een vyfde, dat d' Aarde zonder al te ligt te vallen, roerbaar moet weezen, naamelyk met gemak te bearbeiten (zo is ze die men vet Zand noemd, Kennip-tuin-aarde, enz.) daarom was het ook te wenschen dat ze niet steen-agtig viel, niet alleen, om dat den Akkerbouw met minder moeite gedaan werd, en dat 'er de Planten better uit opschieten, maar ook om behooryker voor het Oog te weezen, dat het zien van een meenigte steen- en kalk-puin in 't Akkerland, zeekerlyk verveelen moet; zo dat indien d' Aarde daar meê bezet is, men 'er raad voor moet schaffen; maar zo 't weinig te beduiden heeft, kan men met het omhakken van elken Akker zulks ligtelyk opruimen; dog zo het van belang is, dunkt my dat men d'onkosten doen moet van d' Aarde te laten ziften, ik verklaar het gebruik en werking deezer zifting in het Tractaat van het bereiden der Aarde, dog veele agten beeter de steenen geduurig wel uit te raapen, om dat door het ziften de Aarde meest te veel pakt, om dat ze dan al te fyn werd.

Ligtvoerige Aarde heeft groot voordeel in het aankweeken, zy valt

valt de Planten gemakkelyk tot het vermeenigvuldigen van 'er wortels, zy trekt het waater en den reegen of het begieten ligtelyk na binnen, en behoud evenwel vogt genoeg voor de groeizaamheid; zy kan met gemak van de stralen der Zon doorwarmd werden; en by gevolg groote, goede en vroeger Vrugten opleeveren, daar dog elk een wonderlyk op gezet is.

S E S D E A F D E E L I N G .

Het Zesde Teeken van eene Goede Aarde.

Om regt kennis te krygen wat 'er zit in ligtvoerige Aarde, is 'er niet beeter, als dat men eens bezie de geene die het niet en is, by voorbeeld.

Al te zwaare Aarde, die met de Spaa werd omgespit, gelyk vele Wey- en Klei-gronden, is onderworpen dat ze weêr toefluit, (zo als men zeyd,) dat is, aan malkander kleefd, en hard word, zo dat 'er by-kans geen waater van den reegen of het begieten kan doordringen, dat voor het opkweeken een heel moeyelyk en schaadellyk ongemak is; daar-en-booven is ze uit 'er eigen aart meer verrotting als andere onderheevig; Koude, en het laat aankoomen der Vrugten, om dat ze zo ras niet kan doorwarmt werden; in haaren grond een geduurige nattigheid behoudende; zynde drie der slegtste hoedaanigheeden die de Aarde hebben kan; doet hier by, dat de kleine en teere hairworteltjens daar zo ligt niet kunnen doorschieten; ook barst haaren booven-grond ligt open, door het steeken van de Zon, en in heete dagen; zodaanig zelf dat ze ter oorzaak van 'er droogte, als dan generley bebouding kan lyden, en by gevolg geene nieuwe Planten, nog nieuwe bezaayingen; dus baaren ze in de meeste Jaar-getyden eene elendige schaarsheid; ook doet zulk barsten veel kwaads aan de Boomen en Planten wiens wortels reeds gevat hebben, om dat ze die ontdekken, de jonge aan stukken breeken, en het volharden van haare werking te leur stellen.

Ik denk niet dat iemand die keur heeft om voor zyn Tuin een grond na zyn zin te neemen, zo kwaalyk bedagt zal weezen om zulk eene gebrekkelyke daar toe te verkiezen; maar dringt hem de noodzakelykheid, en kan hy anders niet, zo zya 'er drie dingen waar te neemen die men niet verzuimen moet.

Voor eerst, moet men die Aarde ter vereifchter diepte van twee of drie voet laten afvoeren, en daar dan weër zo veel van de beste opbrengen, die men gevoeglykft krygen kan, op dat 'er zo twee of drie voet goede grond komt te leggen.

Ten tweeden, moet men des Zoomers al de stukken die bebouwd zullen werden wat laager houden als de paaden, op dat het waater, dat in de paaden valt, zynen volkoomen afloop hebbe naa die bouw-aarde, maar des Winters moet men diepe lange greppen maaken, op dat het waater na de flooten enz. mag afloopen.

En ten leften, moet men des Winters de Sneeuw die in de paaden valt, en van overal elders waar ze maar met gemak te krygen is, op de Akkers laten smyten; dat maakt in 'er gronden schoone voorraad van vogtigheit om in de Zoomer-hitte haare werking te helpen voortzetten; als 'er maar geen natte voor-jaaren koomen, en als dan veel Planten koomen te verrotten; doe hier by, dat zulke gronden met Paarde- en Schaapen - mest veel konnen verbeterd werden, gelyk booven ook is getoond, en de daagelykze ervaarentheid leerd.

Van deeze middelen hebben veele haar geduurig bediend, en die haare Vrienden ook zulks hebben doen opvolgen, met dat succes, dat zy 'er altemaal haar wonderlyk wel by bevonden hebben, en dat in zulks te doen een groote zeekerheid geleegeen is.

Het is elk bekend, dat als d' Aarde van binnen vogtig is tot eene middelbaare diepte toe; (laat het zo omtrent twee of drie voet weezen) dat doorgaans gevonden werd in den grond der Valeyen, daar men heeft het geene dat men een goed zwart zand noemd; zo is 't bekend, zeg ik, dat 'er als dan in de diepte van deeze Aarde eene naa-

naatuurlyke kleinzing geschied, die een gedeelte van dat waater na den booven-grond toedringd, en dat is het dat d' Aarde in eene goede gesteltenis van vrugtbaarheid houdende, haar by uitstek deugdzaam maakt; dog zo daar-en-teegen dat waater in een genoegzaam meenigte al te dicht by den booven-grond is, naamelyk op een voet na, of wat meer, en aldaar door eenige harde kley en Steen-Aarde of harde schellen belemmerd zynde, werd opgehouden, om dat het niet laager zakken kan, zo werd de Aarde op zulk een plaats te nat; zo dat, indien men dat onder-aardse waater geen uitloop geeft waar door men het loozen kan, of ten minsten om het te doen opdroogen van die Aard-hoopen maakt, daar hier voor van is gesproken, zo werd zulk eene Aarde koud, rotagtig en kortom ondeugende; en dan ziet men gemeenlyk de Planten en Blanderen der Boomen in plaats van schoon groen, daagelyks geelder werden.

Ik houde my verplicht om hier te zeggen, dat ten aanzien deezer verscheidendheid van Aarde, zwaare, vette, drooge, ligte, dit onderscheid te maaken is, naamelyk, dat het na wensch was ligte Aarde te hebben in koude Land-schreeken, op dat ze met een weinig hette ligtelyk doorwarmd zoude kunnen werden, daar eene zwaare en vette Aarde beeter is in warme Landen, op dat de hitte zo ligt niet tot den grond toe zoude doordringen, en by gevolg de Planten bederven: den Prins der Poëten, in zulk een Landschap gebooren, schynd zin gehad te hebben in zulk een slag van vette Aarde, zelf voor den Wyngaard, maar daar ziet hy alleen op den overvloed; want als het op de deugd aankomt, en de lekkerheid van den Wyn, dan spreekt hy 'er heel anders van, ons leerende dat eene ligte en schraalagtige Aarde voor goede Wyn bekwaam is; gelyk de zwaare voor goed Koorn, en daarom is 't niet kwaad, altemet hier in Holland; daar de Wyngaarden altyd zo groote en lange Looten schieten, haar regtneerschietende zwaare en dikke wortelen in 't voor-jaar eens af te steeken; op dat de stralen van de Zon de wortelen effen onder de vlakke van de Aarde leggende, mogte beschynen, en zo eer rype Vrugten geeven en minder waater-looten maaken; waar van hier na breeder.

Men vind zomtyds Aarde, zo deugdzaam van aart en zo goed van gestalte, dat 'er alderley Pluk-vrugten en Fruiten, wat soort het

ook zy, volkoomen wel in opneemen, en zelfs zal zulke Aarde alleen maar voor de Fruit-boomen bebouwd werdende, op de gewoone wyze, veele jaaren na malkander goed blyven, zonder eenige mesting van nooden te hebben; gelyk omtrent Rynsburg by Leyden vericheide Zaay- en Teel-landen gevonden werden, ja ook veele Boomgaarden.

Die eenen nieuwen Thuin wil aanleggen, en zulke Aarde ontmoet; is gelukkig, en mag wel zeggen, dat hy in zynen grond al de voornaame hoedanigheeden heeft die hier zyn voorgeschreeven; naamelyk, eene Vrugtbaare Aarde, eene Aarde die zonder smaak is, van genoegsaame diepte, met weinig steen enz. bezet; eene Aarde die niet te zwaar en vogtig, nog te ligt en droog is, om dat hy voor zo verre het den grond belangt, zig van een gewissen uitslag kan verzeekeren; hoe veel meer hoop moet hy dan scheppen, zo hy bezorgd, dat zyne Aarde zomtyds heel end'al werd omgespit en gedolven, ter diepte als is aangewezen, het zy om vast te gaan dat ze altoos overal ligtvoerig en roerbaar is, als om aan yder gedeelte het eene na het andere gelegenheid te geeven van zyne werking te verrigten; zo hy daar-en-booven niet en verzuimd de gewoone bebouwing daar op te laten doen, die ze vereischt.

AGTSTE AFDEELING.

Van de Kouleur der Goede Aarde.

Derhalven moet men daar toekoomen, en zeggen, dat het regte teeken om eene Aarde wel te kennen, niet zo zeer haare kouleur is, ook zelf haare diepte niet; daar is in der daad niets better, als dat ze haar Vruchten natuurlyk schoon voortbrengd; die alleen kunnen in dit geval het vonnis stryken: by voorbeeld, in het open veld sullen het de goede kruiden zyn, als het gras, klaver, enz. die de Beesten graag ecten; en in de Moes-kruiden de groote Artichokken, groove Latouwe, Zuuring, enz. en vooral gelyk reeds gezaid is, de weelig-tierende Boomen, de zwaare takken en uitspruitzels die men haar ziet schieten, haare geheele breedte en fris-groene Blaaden, enz. en zie daar het geene wy voor onwraakbaare getui-

getuigen moeten aanneemen, en op welkers gesteltheid men zig vast verlaaten moet, zonder zig ergens anders volkoomen op te vertrouwen; de groote of kleinheid van de Vruchten doet hier ook wel iets toe, maar men kan 'er geen overtuigende blyk uit haalen; men ziet dikwils groote Vruchten op tengere Boomtjes; en zeer kleine op Boomen die braaf doorgroeyen; leggende al haar kragt in 't hout schieten te kosten, tot dat ze beginnen in haar groey te stuiten, en dan werden ze gemeenelyk heel vrugtbaar. Elders is daar van de reedenen van zo groot een onderscheid gegeven of zal nog gegeven werden.

DERDE KAPITTEL.

Hoe men Thuien met Fruit-Boomen moet behandelen.

Hoewel dien Land-bouw in zyn volle ruimte opgevat, alles besluit dat wy in verscheide byzondere stukken ontvouwen, is echter ons voorneemen om dezelve alhier alleen aan drie dingen te bepalen; naamelyk, voor eerst aan den arbeid, die op de Aarde gedaan moet werden; ten tweeden aan de gierlykheid die de Thuien ten allen tyde eischen te hebben.

VIERDE KAPITTEL.

Van den Akker-bouw.

Den Akker-bouw is om eigentlyk te spreken anders niet als eene beweginge en omroering, die in den boovengrond van d' Aarde gedaan werd tot eene zekere diepte toe, zo dat d' onderste booven en de boovenste onder raakt, en in malkanders plaats leid; dog dewyl ons oogmerk niet is, om hier te spreken van den bouw die in 't open veld met de ploeg geschied: maar alleen van het bearbeiten onzer Thuien, zo moet men weten dat zulks gedaan werd op veelerhande wyze.

Voor eerst met de Graaf en de Spaa in ligtvoerige en andere Aarde.

Ten